
Balıkçı, Ş. (2018). Şahmeran Efsanesi ve Yılan Tılsımlarının Psikanalitik Açıdan Değerlendirilmesi. *Uluslararası Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:1, Sayı:1, 53-64.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 14.03.2018

Kabul / Accepted: 23.04.2018

Araştırma Makalesi/Research Article

ŞAHMERAN EFSANESİ VE YILAN TILSIMLARININ PSİKANALİTİK AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

Şakire BALIKÇI **

Öz

Anadolu'da uzun yıllardır halk arasında yaşayan Şahmeran Efsanesinde amansız bir hastalığa yakalanan kralın derdinin dermanı yalnızca Şahmeran'ın etinin kaynatılarak yenmesidir. Şahmeran'ın âşık olduğu genci tuzağa düşürerek kral'ın isteğini yerine getirmek için harekete geçen vezirin amacı ise bambaşkadır. O Şahmeran'ın etini yiyip dünyanın bütün sırlarına hâkim olmak istemektedir. Fakat ne kral ne de vezir amacına ulaşamaz. Şahmeran'ın şifalı kısmı olan başı yerine zehirli kısmı olan kuyruğunu yiyen vezir ölür ve layığını bulur. Şahmeran'ın başını ısırarak Tahmasb ise dünyanın tüm sırlarına hâkim "lokman hekim" olarak bir başka efsane kahramanına dönüşür. Burada dünyanın bütün sırlarına hâkim bir varlığın sırlarına erme çabası insanoğlunun ölümsüzlük "ab-ı hayat" suyunu bulma saplantısını hatırlatmaktadır. Bu çalışmada Şahmeran Efsanesi ve yılan tılsımlarının yukarıda bir örneği verilen psikanalitik açıdan değerlendirilmesi yapılacak ve yılanın mitik düşüncedeki yeri üzerinde durulacaktır. Çalışma Anadolu'nun çeşitli yerlerinden ve çoğunlukla araştırmacının ikamet ettiği şehir olan Mardin yöresinden derleme yöntemiyle elde edilen Şahmeran efsaneleri ve yılan tılsımları temel alınarak hazırlanmıştır. .

Anahtar Kelimeler: Şahmeran, Psikanalitik, Yılan, Tılsım, Anadolu

* 7-10 Aralık tarihleri arasında gerçekleştirilen I. Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresinde kısa bir özeti sunulan bu çalışma "Mardin Şahmeran ve Yılan Tılsımlarının Psikanalitik Açıdan Değerlendirilmesi" adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

CONSIDERATION OF ŞAHMERAN LEGEND AND THE SNAKE TALISMANS
FROM THE VIEW OF PSYCHOANALYTIC

Abstract

King's remedy of trouble, who is caught in a relentless disease which has been told in Anatolia for many years in Sahmeran Legend is only eating Sahmeran's meat by boiling. Vizier's aim, taking action for to perform King's request by entrapping Sahmeran's fall in love young, is completely different. He wants to dominate all mysteries of the World by eating Sahmeran's meat. But neither king nor vezier can not reach purpose. Vizier dies because of eating tail with poisonous part instead of head with curtive part and gets his deserts. Tahmasb who bite the head comes across in another legend as "lokman hekim" who dominate all mysteries of World. Hereby, effort of getting to the secrets of a presence which is dominate all secrets reminds the finding obsession of mankind's immortality namely "ab-ı hayat" water. In this study, consideration of Sahmeran Legend and snake talismans from the view of psychoanalytic as exemplified above will be done and will focus on the place of snake in mythical thought. Study is prepared on the basis of Sahmeran Legends and snake talismans obtained with compilation method from Anatolia's various places and mostly researcher's city of residence Mardin region.

Keywords: Sahmeran, psychoanalytic, snake, talisman, Anatolian

Giriş

“Yılan” kutsal anlatıların çoğunda şeytanın yardımcısı, insanoğlunun ebedi cezasının müsebbibi, yaratıcı tarafından ömür boyu sürünmeye mahkûm edilmiş bir mahlûk olarak karşımıza çıkmaktadır. Yılanın bu kötü ünü binlerce yıldır devam etmekle birlikte onun mekruhluğunun bir nişanesi olan zehri tam aksine insanlık için bir şifa kaynağı olmayı sürdürmektedir. Kısacası yılan, düalist bir yaklaşımla değerlendirilecek olursa hem düşman, hem ilaç olarak insanoğluya kimi zaman mücadele kimi zaman ise bir ittifak içinde olmuştur.

Bu mücadelenin kaynağını hem Semavi dinlerde hem de mitik anlatılarda aramak gerekmektedir. Kutsal kitaplar ele alındığında yılan Kur’an’da sadece Musa kıssalarının (Taha,20/40; Neml, 7/10; Kasas 28/31) anlatıldığı âyetlerde geçmekle birlikte, İslamî literatüre ait rivayetlerde Adem ve Havva’nın cennetten kovulmasına sebep olan şeytana yardımcı bir hayvan olduğu ve Allah tarafından ömür boyu sürünmeye mahkûm edildiği rivayet edilir. (Bayat, 2011: 113-118; Schmidt, 1989: 35). Yine Tevrat’ta yılan, Adem’e yardımcı olsun diye Adem’in kaburga kemiklerinden yaratılan kadını kandırarak onun cennetten kovulmasına sebep olmuştur (Yaratılış:2/18-25).

Mitik anlatılarda cennetten kovulma motifine bakıldığında yılanın rolünün çok fazla değişmediği görülür. Türk mitolojisinde yılan, semavi kaynaklardaki imgesine paralel olarak yeraltı tanrısı olan “Erlik” ile ilişkilendirilir (Çoruhlu, 2011: 183). “Buna göre ilk yaratılan insanlar iki değil dokuz kişidirler. Fakat cennetten kovulma olayı bir kadın ve bir erkek arasında cereyan eder. Bu çift Törüngöy ve Ece’dir. Kovulma motifinde Ece, Erlik’in sözleri üzerine yasak meyvelerden birini ısırır ve kocasının da bu meyveden yemesini sağlar. Her ikisinin de yasak meyveyi yedikten sonra tüyleri dökülür, çıplak kalırlar ve cennetten kovulurlar. İnsanları yasak meyveden koruyamayan yılan ise lanetlenir (Bayat, 2011: 112).

Mitik anlatılara ek olarak kimi efsanelerde de yılanın insanoğlunun yaratılış serüveninde rolü olduğu görülmektedir. “Bir Altay yaratılış efsanesinde tanrının dünyayı yaratmasına yardım eden şeytan Tanrıdan mükâfat olarak küçük bir çukur ister. Tanrı şeytanın iyiliğine karşılık isteğini geri çevirmez. Bunu fırsat bilen şeytan ise bu çukura yılan başta olmak üzere tüm zararlı hayvanları doldurur” (Ögel, s. 2014: 531).

Türklerin inanç sistemlerinde önemli bir yeri olan Şamanizmde de yılanın rolüne rastlamak mümkündür. “Ruhlarla iletişim kurabilme yeteneğine sahip şamanın görevini icra ederken yardımcısı kuşlardır. Şamanın kuşların dilini öğrenebilmesi için ise yılanı yemesi gerekmektedir (Eliade, 2014: 139). Şamanın göğe yolculuğu sırasında kullandığı gökkuşağı da bir yılan şeklinde tasvir edilmiştir (Eliade, 2014: 181). Aynı zamanda Türk kozmolojisinde yer unsurunun ve kuzeyin simgesi olan yılan, on iki hayvanlı Türk takviminin de yıl simgelerinden biridir (Çoruhlu, 2011: 183).

Yılan, birçok mitik anlatıda “dişil” bir sembol olarak ortaya çıkar. “Havva’nın İbrani öncesi biçimlenişinde yılanın eşi olduğu ifade edilir. Bu inanca Yunan Mitolojisinde de rastlanır. Buna göre yılan saçlı “Medusa’nın adı, hanım, yönetici, kraliçe anlamındadır” (Campbell, 2003: 144-146). İbrani dönemde “hahamların bazıları, zaman zaman, Havva’nın insan ırkını yılanla zehirlemesindeki payından söz ederler” (Campbell, 2003: 111) . Bu yaklaşım Yezidi inancında da mevcuttur. Onlar da Havva’nın soyundan yılanlar ve akreplerin zahir olduğuna inanmaktadırlar (Yalkut, 2002: 49). Sümer Mitolojisinde de aynı şekilde yılanın kadını kandırmasından ve tanrının yılanı lanetlemesinden bahsedilir (Çığ, 2010: 53). Bir başka ilginç örnek on üç kuşak ensest evlilik halkasının son temsilcisi olan Kleopatra’nın kardeşiyle evlenmemek için kendini yılanlara sokturarak öldürmek istemesidir (Köse, 1996:149). Örneklerin çoğunda yılan Adem ile Havva’nın ilk günahı işlemesine vesile olmuşsa da son anlatıda ensest ilişkiyi engelleyici rolde karşımıza çıkarak insanoğlunun sonsuz nefretinin bir nebze önüne geçmiştir. Yılanla ilgili mitler değerlendirildiğinde “mitlerin onları yaratan toplumların ilkelik dönemindeki ruhsal bastırılmışlıklarının tezahürüdür (Ekici, vd., 2007: 76) düşüncesinden hareketle yılanın mitik dünyadaki izlerinden psikanalitik yorumuna gidilmesi mümkündür.

Psikanalitik Bağlamda Şahmeran ve Yılan

İnsanoğlunun aklını ve bilinçaltını hiçbir hayvan yılan kadar meşgul etmemiştir. İnsanoğlu hem yilandan nefret etmiş tüm günahlarını onun boynuna yüklemek istemiş, hem korkmuş hem de yeryüzündeki yaşamlarının kaynağı olarak ona saygı duymuştur. Psikanalitik açıdan bu durum değerlendirilecek olursa Freud’un “Yaratıcı Yazarlar ve Gündüz Düşleri” adlı eserine bakmak gerekir. Freud, bu eserde her ne kadar yazarın bireysel yaratılarda gündüz düşlerinin ve fantezilerinin eserlerine yansımaları (Cebeci,

2009: 177) üzerinde durmuşsa da kolektif yaratılarda da aynı durumdan söz etmek mümkündür. Bu bağlamda toplum gündüz düşleri ve ortak fantezilerini kolektif bilinçaltı yoluyla mitik anlatılara aktarmayı başarmıştır. Bu bağlamda Şahmeran Efsanesi ve yılan tılsımları Anadolu halkının toplumsal hafızasında ve ritüellerinde geniş bir yer tutan iki halkbilim unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Şahmeran ve yılan ile ilgili efsaneler yalnızca Anadolu sahasında değil dünyanın birçok bölgesinde geçmişten günümüze bilinmekte ve anlatılagelmektedir. Şahmeran Efsanesi hem de yılan tılsımları yerel anlatılar olmaktan çıkıp ulusal hatta evrensel kültür temellerine dayanmaktadır ve psikanalitik yorumu da buna göre yapılmalıdır.

Efsanenin psikanalitik okumasına kısa bir giriş yapmak gerekir ise bir nevi yamyamlık sayılabilecek Şahmeranın yenmesi durumu ilkel kabilelerde görülen yamyamlık fenomeninin, ölen kişinin sırlarına ve ruhundan bir parçaya sahip olma (Freud, 2014:10) düşüncesinin yeni bir yorumudur. Kral şifa bulmak için, vezir ise Şahmeran'ın bilgeliğine sahip olmak için onu yemeyi arzulamaktadırlar.

Gizli bir mağarada yaşayan Şahmeran'ın mağara, çukur (Dorson, 2011: 42) gibi dişil bir sembolün içinde yaşaması “mağara kültürünün mitolojik ana ve kadınların, çocukların hamisi olan Umay kültü (Bayat, 2012: 33) ile bağlantısını hatırlatmaktadır. Tüm bu ifadeler Şahmeran'ın dişil bir sembolün içinde yılanların ana/atası ve Tahmasb'ın âşığı rolünde karşımıza çıkışını temellendirmektedir. ¹

İnsani özellikler gösteren kahramanın etinin kaynatılarak yenmek istenmesi zamanla totemciliğe (Bayat, 2007:58; Freud, 2014:10) evrilen ve insanların yenilen kişinin ilminin ve ruhunun bir parçasının kendilerinde yaşayacağına olan inançtan (Freud, 2014:10) kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu durum, ilkel kabilelerdeki yamyamlık ritüellerinin mitik temelleriyle örtüşmektedir. Tüm bunların yanı sıra insanoğlunun cennetten kovulmasına sebep olan yılan, yaratılmışların günahlarını sırtlamasıyla tüm insanlığın gölge arketipi (Jung, 2012:13-15) durumundadır. Efsanenin bir yerinde *Tahmasb, gördükleri karşısında yaşadığı dehşeti ve şaşkınlığı üzerinden atmaya çalışarak olduğu yerde kıvrılıp uyumuş*² tur. Uykunun ölümün kardeşi olması düşüncesiyle Tahmasb'ın sembolik anlamda ölüp yeni

¹ Kk2

² Kaynak kişi2

bir hayata uyanışını bir çeşit erginlenme olarak düşünmek mümkündür.

Efsanenin son bölümü de yılanın tıbbın ve şifanın sembolü olarak düşünülmesini açıklar niteliktedir. Efsanenin sonunda kötü kalpli vezirin Tahmasb'ı zorlayarak Şahmeran'ın yerini öğrenmesi üzerine kaynak kişi 2'nin aktardığı *Ey sevdiğim, üzülme. Biliyorum ki sen bana kendi canın için ihanet etmedin. ...Sen üzülme ne olur. Şimdi size sırrımı vereceğim. Kim ki benim kuyruğundan bir parça koparıp yerse o bütün dünyanın sırrına ve gizemine vakıf olacak. Her kim ki benim kafamdan bir parça yerse o da o anda öte dünyayı boylayacak Şahmeran daha sözlerini bitirmeden kötü kalpli vezir elinde kocaman kılıcı ile atılıp Şahmeran'ın bedenini iki parçaya ayırmış. Kuyruğundan bir parça koparmış. Tahmasb da duyduğu acı ve utancın etkisi ile fırlayıp oracıkta ölmek için sevdiğinin kafasından bir parça ısırır vermiş. Kötü kalpli vezir kuyruktan kopardığı parçayı ağzına atar atmaz oracıkta can vermiş. Tahmasb'a ise hiçbir şey olmamış. Şahmeran son anda yaptığı planı ile bütün bilgisinin sevdiğine geçmesine sebep olmuş. Ancak Tahmasb sevdiğini kaybetmenin acısına dayanamayarak kendisini dışarı atmış ve dağ, bayır, ülke ülke dolaşmaya başlamış. O günden sonra da Lokman Hekim efsanesi almış başını yürümüş şeklindeki bölümden anlaşılacağı üzere Lokman Hekim Efsanesi de Şahmeran efsanesine bağlanarak tıbbın doğuşunu anlatan bir etioloji mitine dönüşmüştür.*

Anadolu'da özellikle yılan ve akrepten korunmak için yapılan bir çeşit psikolojik önlem niteliği taşıyan tılsımlar da aşağıda örnekleri verileceği üzere kırmızı renk ve kutsal mekânlarla ilişkilendirilmesi açısından insanoğlunun yılan ile ilgili bilinçaltını ortaya koyar niteliktedir. Şahmeran Efsanesinin yanı sıra derleme çalışmaları neticesinde ortaya çıkan yılan tılsımlarının varlığı da oldukça dikkat çekicidir. Tılsımların kaynağını Semavi dinlerin ortaya çıkış süreçlerinde ilkel insanların yaşam pratiklerinden kalma izlerde aramak gerekmektedir. "İlkel insan her şeyden önce pratik nedenlerden ötürü doğa süreçlerini denetimi altına almaya çalışır, bunu da doğrudan doğruya ayinler ve büyü aracılığıyla yapar; bunlar aracılığıyla rüzgarı, fırtınayı, hayvanları ve bitkileri denetim altına almak ister (Malinowski, 2000:9). Bu denetimi yılan üzerinde uygulamak isteyen Anadolu halkı *Mardin Ulu Camiyi ziyaret edenlere akrep ve yılanın yaklaşmaması ve akrep sokmalarına karşı özel okutulmuş şeker yenmesi*;³

³ Kaynak kişi3

yılanın kırmızı rengi sevmemesi ve kırmızı giyen kişiyi sokması; yılanın gözünden kırmızı giyenin ona saldırgan birisi olarak gözükmesi;⁴ yılan sokmuş bir kişinin tedavisinde boynuzlu yılanların boynuzunun sokulan yere sürülmesi;⁵ köylerde hayvan sokmalarından korunmak için evlerin mavi renge boyanması;⁶ akrep ve yılanların olduğu bahçe ve köylere gidilince kırmızı gibi dikkat çekici renkler giyilmemesi;⁷ yılan sokan birinin tükürüğünün şifalı olması; yaz aylarında hayvanları yilandan korumak için şifalı bir ağaç yaprağının kaynatılarak hayvanlara sürülmesi ve yaşarken kendisine akrep ve yılanların yaklaşmadığı Abuzer Gaffari'nin ziyaret toprağının suda eritilerek evin ve hayvanların etrafına sürülmesi;⁸ şeklindeki tılsımları yılanı uzaklaştırmak ve yılan sokmalarını tedavi etmek için uygulamıştır. Burada en çok dikkat çeken unsurlar yılanın psikanalitikte şehveti temsil eden kırmızı rengi sevmemesi olarak karşımıza çıkar. Bu durumu yılanın Adem ile Havva'nın günahının kendine bağlanmasına karşı bir tepkisi olarak düşünmek mümkündür. Bir diğer nokta ise kutsal mekânların ve mekânlarla ilişkili nesnelere yılanı uzaklaştırmasıdır. Burada kutsal ve rahmanı temsil eden mekânların yılanı rahatsız etmesi insan bilinçaltının hala yılanı şeytanla ilişkilendirmesinden kaynaklanmaktadır. Derleme metinlerinde öne çıkan yılanın soktuğu kişinin tükürüğünün şifalı olması Şahmeran Efsanesindeki gibi bize yılanın ilminin aktarılması motifini hatırlatmaktadır.

Yılanın Ev İyesi Rolüyle Olumlulanması

İnsanoğlunun yilandan çok korkmasına rağmen onda bir hikmet arama çabası insanlığın yılanla ittifak kurma isteği olarak yorumlamak mümkündür. Bu duruma Anadolu'nun birçok bölgesinde rastlanan yılanın ev iyesi olma özelliği örnek gösterilebilir. “Ev-eşik iyeleri genel anlamıyla ikiye ayrılmaktadır. Birincisi evi koruyan iyelerdir ki çeşitli adlar altında aynı işlevi yürütmektedirler. Birinci grup evin iç mekânlarında veya döşemenin altında yaşarlar diğer grup ise evin dışında olup genellikle eşikte veya bahçede yaşarlar” (Bayat, 2007: 262). “Konuyla bağlantılı olan ev iyeleri ikinci gruptaki iyelerdir. Genelde buldukları evin insanlarına iyilik yapan söz

⁴ Kaynak kişi4

⁵ Kaynak kişi5

⁶ Kaynak kişi6

⁷ Kaynak kişi7

⁸ Kaynak kişi8

konusu ruhlar küstürülüp incitilirse, eve hastalık, bela, çeşitli rahatsızlık vs. geleceğine inanılır” (Bayat, 2012: 262).

Bir çeşit ev/eşik iyesi olarak ortaya çıkan yılan “Göktürk asilzadelerinin her yıl atalar mağarasına giderek onlara kurban sunmaları ve Türklerde koruyucu ata ruhlarının çok yaygın olması” (Bayat, 2012, s.80) ile bağlantılı olarak evin koruyucu ruhu olarak düşünülür. Şahmeran Efsanesinde kutsal ataların mağaralarda kutsanması boyut değiştirerek kutsal dışı Şahmeran’ın yine kutsal bir mağarada diğer yılanların atası şekline dönüşmesine evrilmiştir. “Ev iyelerinin evin temelinde yaşadığı inanişına paralel olarak yılanın yeraltında yaşaması onun ev iyesi olarak düşünülmesindeki temel nedendir. Evin bahçesinde yaşayan yılanın ev iyesi olmasından dolayı ona karşı tabular ve yasaklar geliştirilmiş bir dizi kaçınmalar uygulanmıştır. Ev iyesi olan yılanı saygı duyulur, zarar verilmez, öldürülmez” (Tursun, 2014:461-480).

Yılanın ev iyesi şeklinde olumlulanmasını kaynak kişi 1’in aktardığı *Mardin Savur Köyünde gerçekleşen bir olaydır bu. Olayı anlatan da olayı yaşayan Seyran Ergin’in oğludur. Mahmut Ergin’indir. Olay şu şekilde açıklanmıştır: Bir gün annesi Seyran Hanım köyde bahçede çalışırken bir yılanın ona yaklaştığını fark etmiş. Tabi kendisi bu olaydan çok korkmuş; fakat yılan ona hiç zarar vermiyormuş. Sadece durup onu izliyormuş. Günler geçmiş yılan tekrar onun karşısına çıkmış. Seyran Hanım bu olayı anlatmış fakat kimsenin ona inanmayacağını düşünmüş çünkü yılan insana zarar verir. Bir zaman sonra olayı anlatmış. Bir gün o uyurken yılan tekrar gelmiş ve onu izlemiş. Tam bu sırada o yılanı kayınpederi fark etmiş. O an kayınpederi eline aldığı sert bir cisimle yılanı öldürmüştür. Aradan çok uzun bir zaman geçmeden ailede ölümler olmuş ve kan davası olmuştur. Ve hatta aile köyden ayrılmak zorunda kalmışlardır. Bu olayların sebebi olarak yılanın öldürülmesi ve bunun uğursuz sayılması gösterilmiştir şeklindeki hikâyede açık bir şekilde görmek mümkündür. Yılanın ev iyesi olarak düşünülmesine bir başka örnek kaynak kişi 10’un aktardığı *Mardindeki eski evlerde devasa yılanlardan bahsedilir. Özellikle yaşlılar, o yılanlara dokunulmaması gerektiğini, onların zararsız olduğunu çocuklarına ve torunlarına anlatırlar. Bu yılanların duvarların içerisinde gezdiklerini de ifade ederler şeklindeki aktarımdır. Anlaşılacağı üzere yılan ev halkına zarar vermek şöyle dursun evin manevi koruyuculuğunu üstlenir niteliktedir. Ev halkından birinin evin koruyucu**

ruhu olan yılanı öldürmesi sonucu evin üyelerinin başına türlü felaketler gelmiştir. Halk arasında yılanın öldürülmesinin uğursuz sayılması oldukça yaygındır. Anadolu halkı yılanı öldürmekten yılanların eşleri olduğuna olan inançtan dolayı imtina ederler. Bu eşin ev halkından intikam alacağı düşünülür. Tüm bunlara ilaveten “nazarlık olarak yılan kavı taşıma”⁹, “yılan ağzından çıkmış gibi”¹⁰ deyiminin güzel kadınlar için kullanılması yılan motifinin olumlulanmasına örnek teşkil etmektedir.

Sonuç

Yılan ve yılan eşlerin Semavi dinlerde ve dünya mitolojilerindeki yerleri ele alındığında yılanın Adem'den çok Havva'yla Tanrıdan çok şeytanla ittifak kurmuş, çoğu zaman dişil kötülüğün bir sembolü olduğu görülmüştür. Yılan tılsımlarında yılanın şehveti temsil eden kırmızı rengi sevmemesi, kutsal yerlerden uzak durması gibi durumlar bize şeytanla ittifakını hatırlatmaktadır. Yılan eş kavramı günümüz halk anlatılarında Şahmeran şeklinde yeniden üretilmiş ve efsaneleşmiştir. Efsanede her ne kadar Tahmasb adlı gençle Şahmeran'ın evlilik akdini yerine getirdiği görülmüyorsa da bir ilişkiden söz etmek mümkündür. Efsanede bir mağarada karşımıza çıkan Şahmeran'ın şeytanın, yılanlar için tanrıdan istediği çukurda yaşamaya devam ettiği anlaşılmaktadır. Ama bu defa kötülüğün değil şifanın, güzelliğin ve bilgeliğin sembolü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumla bağlantılı olarak yılanın kötü imajının ev iyesi olması, olumlu deyim ve atasözlerine konu olması ve öldürülmesinden imtina edilmesi de Şahmeran efsanesinde olduğu gibi yılanın insanoğlunun zihnindeki olumlu yönünü temsil etmektedir.

Sonuç olarak yılanı dünyevi yaşamın sembolü olarak düşünmek mümkündür. O, öte dünyadaki sonsuzluğun ve tekdüzeliğin aksine yeryüzündeki yaşam döngülerinin bir sembolüdür. İnsanoğlunun yeryüzüne gönderilmesine vesile olması da bu sebeptendir. Hiçbir şeyin sebepsiz hâsıl olmayacağı bilindiğinden yılan tarih boyunca böyle bir görev yüklenmiştir. Yılan dünyevi hayata ait her şeyin; hastalığın ve şifanın, yaşam ve ölümün ve son olarak insanoğlunun bilinçaltının bir yansımasıdır.

⁹ Kaynak kişi 9

¹⁰ Kaynak kişi 9

KAYNAKLAR

- Bayat, F. (2007). *Mitolojiye Giriş*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bayat, F. (2011). *Türk Mitolojik Sistemi 1 (Ontolojik ve Epistemolojik Bağlamda Türk Mitolojisi)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bayat, F. (2012). *Türk Mitolojik Sistemi 2 (Kutsal Dışı, Mitolojik Ana, Umay Paradigmasında İlkel Mitolojik Kategoriler, İyeler ve Démonoji)*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Campbell, J. (2003). *Batı Mitolojisi, Tanrının Maskeleri*. (Çev.:Kudret Emiroğlu). İstanbul: İmge Kitabevi.
- Cebeci, O. (2009). *Psikanalitik Edebiyat Kuramı*. İstanbul: İthaki.
- Çiğ, İlmiye, M. (2010). *Kur'an, İncil ve Tevrat'ın Sümerdeki Kökeni*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. İstanbul: Kabalıcı Yayınları.
- Dorson, R. M. (2011). *Günümüz Folklor Kuramları*. (Çev.: Selcan Girçayır). Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Ekici, M. (2007). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Eliade, M. (2014). *Şamanizm*. (Çev.: İsmet Birkan), Ankara: İmge Kitabevi.
- Freud, S. (2014). *Uygurlığın Huzursuzluğu*. (Çev.: Haluk Başaran), İstanbul: Metis Yayınları.
- Jung, C. G. (2012). *Dört Arketip*. (Çev.: Mehmet Bilgin Saydam), İstanbul: Metis Yayınları.
- Köse, N. (1996). "Türk Halk Hikayelerinde Ensest Evliliğin İzleri". *Tarih İncelemeleri Dergisi* XI. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını
http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/nerin_kose_ensest_evliğin_türk_halk_hikayelerindeki_izleri.pdf Erişim: 27.02.2018.
- Kutsal Kitap, (Tevrat, Zebur, İncil). (2016). İstanbul: Kitabı Mukaddes Şirketi.
- Küçük Tursun, F. (2014). "Ceyhan Halk Kültürü ve Edebiyatında Yılan". *Yılan Kitabı*. Editör: Emine Gürsoy Naskali. İstanbul: Kitabevi. ss.461-480.
https://s3.amazonaws.com/academia.edu.documents/34719234/Ceyhan_Halk_Kulturu_ve_Edebiyatında_Yılan_Snake_in_Ceyhan_Folk_Culture_and_Folk_Literature_Fatmagul_KUCUK_TUR SUN. Erişim: 27.02.2018.
- Malinowski, B. (2000). *Büyü, Bilim ve Din*. (Çev.: Saadet Özkal), İstanbul: Kabalıcı.
- Ögel, B. (2014). *Türk Mitolojisi I, (Kaynakları ve Açıklamaları ile Destanlar)* Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Schmidt, J. (1989). "Sophokles, König Ödipus: Das scheitern des aufklarers an der aalten religion", *Aufklarung und gegenaufklarung in der europaischen literatür: Philosophie und politik von der antike bis zur gegenwart*, 35-39.
- Yalkut, (2002). *Melek Tavus'un Halkı Yezidiler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Kaynak Kişi Bilgileri

Kaynak Kişi 1

Adı: Mahmut Ergin, Yaş:50, Doğum Yeri: Mardin, Eğitim: Lise mezunu, Derleme Tarihi: 22.12.2016.

Kaynak Kişi 2

Adı: Yusuf Özcan, Yaş:25, Doğum Yeri: Mardin, Mesleği: Bakırcı, Derleme Tarihi: 28.11.2016

Kaynak Kişi 3

Adı: Hatice Tanış, Yaş:21, Doğum Yeri: Mardin, Mesleği: Öğrenci, Derleme Tarihi:2016

Kaynak Kişi 4

Adı: Ahmet Akpulat Yaş:25, Doğum Yeri: Mardin, Mesleği: Öğrenci, Derleme Tarihi: 2016

Kaynak Kişi 5

Adı: Eşref Köseoğlu, Yaş: 22, Doğum Yeri: Van, Mesleği: Öğrenci, Derleme Tarihi:2016

Kaynak Kişi 6

Adı: Hayriye Sema Mungan, Yaş: 21, Memleketi: Mardin, Mesleği: Öğrenci; Derleme Tarihi: 2016

Kaynak Kişi 7

Adı: Songül Demir, Yaş:20, Doğum Yeri: Adana, Mesleği: Öğrenci, Derleme Tarihi: 2016

Kaynak Kişi 8

Adı: Bahar Bozkır, Yaş:21, Doğum Yeri: Adıyaman, Mesleği: Öğrenci, Derleme Tarihi:2016

Kaynak Kişi 9

Adı: Nerin Yayın, Yaş:69, Doğum Yeri: Marmaris, Mesleği: Emekli Akademisyen. Derleme Tarihi: 10.02.2018.

Kaynak Kişi 10

Adı: Barış Balıkçı Yaş: 35, Doğum Yeri: Mardin. Mesleği: Öğretmen. Derleme Tarihi: 12.03.2018